

OBRAZY Z DĚJIN ŠKOLY V DOBRATICÍCH OD JEJÍHO VZNIKU DO POLOVINY 40. LET 20. STOLETÍ. PŘÍSPĚVEK K PROBLEMATICE ČESKÉHO VENKOVSKÉHO ŠKOLSTVÍ NA TĚŠÍNSKU.¹

Lisník Lukáš

Slezská obec Dobratice leží východně od města Frýdek-Místek na severním úpatí kopce Prašivé. Obec se v současné době skládá z několika částí, kterými, včetně samotných Dobratic, jsou Bukovice, Šprochovice, Hranice, Podlesí a Amerika. Prochází jí také vlaková trať (zastávka leží na katastru obce Vojkovice) na trase mezi Frýdkem-Místkem a Českým Těšínem a je rovněž výchozím bodem turistické trasy na Prašivou a další vrcholy Beskyd.

Pramenná základna pro mapování dějin obce Dobratice je velmi různorodá a především do poloviny 19. století, značně mezerovitá. Rozsáhlejší šetření můžeme tedy provádět až pro období po zrušení vrchnostenské správy po roce 1848. Poté se obec začala příznivě rozvíjet, jak z hlediska své velikosti, připojením sousední osady Bukovice, tak lokálního významu. V obci byl v 60. letech 19. století postaven nový kostel a od listopadu 1868 začala fungovat samostatná farnost Dobratic, pod kterou spadaly také osady Bukovice a Šprochovice. V roce 1888 byla stavěna výše zmíněná železniční trať a od poloviny 19. století zde fungovala škola. Části její historie se věnuje následující text, který se snaží zachytit nástin dějin této nižší školské instituce od jejího vzniku v polovině 19. století až do 2. poloviny 40. let 20. století. Jelikož se příspěvek věnuje dějinám povětšinou české školy, je třeba upozornit na to, že obec byla v tomto období vždy obydlena většinou českým obyvatelstvem a tak zde byl, především po roce 1918, rozvíjen hlavně český kulturní život.²

¹ Tato studie byla zpracována v rámci řešení projektu SGS01/FF2017 s názvem Dějiny sekundárního školství a vzdělanosti na severní Moravě a ve Slezsku do roku 1938, řešeným na Filozofické fakultě Ostravské univerzity.

² Pindur, David: Z dějin farnosti Dobratic. Dobratice 2012, s. 7, 11, 12 a 25–29; Bartoš, Josef – Schulz, Jindřich – Trapl, Miloš: Historický mís-

Přestože následující řádky reflektují některé aspekty z dějin školy ve druhé polovině 19. století, stěžejní část tohoto nástinu se věnuje osudům školy v první polovině 20. století. Důvody pro takovéto koncipování textu vychází především z možností pramenné základny, která je pro období přibližně do roku 1910 nesrovnatelně menší, než v období následujícím. Samotný text je tvořen zejména na základě pramenů, pocházejících z několika fondů uložených ve Státním okresním archivu Frýdek-Místek.³ Pro takto vymezený materiál je charakteristická jeho rozdílná kvalita, která způsobuje značné mezery v časové linii možného výkladu některých momentů existence školy. Rovněž ani kronika obce, která sice obsahuje kapitolu věnující se dějinám školy,⁴ a ani tematicky zpracovaná kronika školy pro léta 1886-1914 podrobnější pohled na celkové dějiny této školní instituce nepřinesla.⁵ V rámci již existujících textů, které se věnovaly dějinám školy, pro které však byly osudy školy v Dobratcích pouze okrajovým tématem, můžeme zmínit rukopis Dominika Drobiše na téma „školství v okrese Frýdek-Místek“ a v rámci zmapování dějin farnosti v Dobratcích také publikaci Davida Pindura.⁶ V roce 2006 vyšel almanach školy, který se pro svou stručnost dějinám školy věnuje pouze okrajově.⁷

Následující studie se pokouší předložit jednotlivé aspekty z dějin školy v Dobratcích v kontextu širší problematiky českého obecného venkovského školství v západní části Těšínska. V textu je načrtnuta problematika obecní motivace k řádnému udržování

topis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Svazek XV, Olomouc 2000, s. 128; <http://dobratice.cz/> (23. 3. 2017).

³ Především Státní okresní archiv Frýdek-Místek (dále SOkA Frýdek-Místek), fond Místní národní výbor Dobratice (dále fond MNVD); fond Základní devítiletá škola 1. – 5. ročník Dobratice (dále fond ZDŠD); SOkA Frýdek-Místek, fond Archiv obce Dobratice (dále AOD).

⁴ SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 10–17.

⁵ SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Schulchronik angelegt im Jahre 1884, inv. č. 215.

⁶ SOkA Frýdek-Místek, Drobiš, Dominik: Přehled vývoje školství okresu Frýdek-Místek (rukopis), II. část; Pindur, David: Z dějin farnosti Dobratice. Dobratice 2012.

⁷ Škola Dobratice. Škola Budoucnosti. Dobratice 2006.

školy a jejího vybavení, problematika nízké školní docházky na obecních školách a společenská každodennost školního společenství. Přes to vše jsou osou příspěvku tradičně zpracované dějiny nižší školské instituce, okořeněné výše zmíněnými exkurzy a statistickými daty. Téma by se dalo označit za regionální, možná spíše obecní, přesto možná trochu idealisticky věřím, že si tento příspěvek najde cestu i ke čtenářům, které s obcí Dobruška nepojí žádné vazby.

Vznik a počátky školy

Historie školy v Dobrušicích se začíná psát v polovině 19. století. Do té doby musely děti z Dobrušky, Bukovic a Šprochovic docházet na farní školu v Domaslavicích, která byla zároveň jedinou vzdělávací institucí v této farnosti. Škola v Domaslavicích je naopak zmiňována již od konce 17. století u příležitosti jejího umístění v nových prostorách. V této době se jednalo o jednotřídní školu s „moravštinou“ jako vyučovacím jazykem. Škola kromě výše zmíněných částí dnešních Dobrušek sloužila rovněž dalším obcím ze svého okolí, jelikož více možností v na vzdělání v rámci farnosti nebylo. Mimo farní obvod Domaslavice fungovaly další školy nejbližší v Dobré a Bruzovicích.⁸ Děti z Dobrušky a okolí tak musely za výukou docházet velké vzdálenosti, což se podepsalo především na jejich nízké školní docházce (viz níže).

Absence školy v obci a okolí začala být podstatněji řešena až ve druhé polovině 40. let, kdy zejména z iniciativy farářů z farností Domaslavice a Bruzovice došlo stanovenou komisí k přezkoumání poměrů v obci s ohledem na školní docházku. Závěrem bylo, že zřízení školy v obci je z hlediska vzdělání místních dětí nutností. Tento závěr podpořily rovněž nadřízené zemské úřady v Opavě a v červnu 1851 povolily ustanovení učitele pro školu v Dobrušicích. Škola přitom neměla sloužit pouze dětem z Dobrušky, ale i širší školní obci, ke které byly přiřazeny rovněž

⁸ Adamus, Alois: Dějiny školství na Těšínsku. Část I. Moravská Ostrava 1926, s. 29.

osady Bukovice a Šprochovice.⁹ Vyučovacím jazykem na škole byla ustanovena „moravština“ a němčina,¹⁰ ale vzhledem k národnostní struktuře obyvatelstva v obci a tím i jazykové vybavenosti zdejších malých dětí můžeme předpokládat, že výuka byla vedena především v „moravštině“.¹¹ Škola byla z hlediska nadřízeného dohledu zřízena jako pobočka triviální školy v Domaslavicích.¹²

Pro samotnou výuku však bylo potřeba opatřit vhodné místnosti. Ty se provizorně „našly“ v chalupě č. p. 31, kde byly za tímto účelem pronajaty skromné prostory. Jelikož se přípravy stále prodlužovaly, započala výuka s třemi desítkami dětí až v roce 1852. V domě, kde škola sídlila, sloužila jedna místnost pro výuku, ve druhé bydlel majitel domu a v kuchyni přebýval učitel. Od počátku fungování školy tak bylo jasné, že je nutné školu co nejdříve přemístit do jiného vhodnějšího objektu. To se podařilo až v roce 1855, kdy byla od panství v Dolních Tošanovicích pronajata chalupa určená přímo pro školu. Školu formou fundace finančně podpořil také bruzovický farář (bývalý farář domaslavický) Ondřej Prutek a ze svých úspor na fungování školy vymezil 580 zlatých. Z této částky bylo 80 zlatých určeno na otop a 500 zlatých na plat učitele.¹³ O rok později se obec rozhodla, že pro školní účely pořídí formou koupě vlastní školní budovu. Tou se stal grunt č. 46 Jana a Barbory Mecových (realita, na níž je škola doposud), který pro-

⁹ SOKA Frýdek-Místek, Drobiš, Dominik: Přehled vývoje školství okresu Frýdek-Místek (rukopis), II. část, s. 16; SOKA Frýdek-Místek, fond Farní úřad Bruzovice, škola Dobratice, inv. č. 129, k. 9

¹⁰ Otázka vyučovacího jazyka byla v roce 1872 upřesněna tzv. Zeynkovým nařízením, které ze všech národních škol ve Slezsku vytvořilo v podstatě školy utrakvistické se zvýšeným počtem hodin němčiny ve vyšších ročnících. Pro srovnání Lhotský, Antonín: Vlastivědný sborník slezský. Část I., Opava 1925, s. 210; Lukeš, Josef: Obraz Slezska v číslech. Opava 1913, s. 15.

¹¹ SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, K. 1.

¹² Pindur, David: Z dějin farnosti Dobratice. Dobratice 2012, s. 24.

¹³ SOKA Frýdek-Místek, Drobiš, Dominik: Přehled, II. část, s. 16; SOKA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 10 a 11.

storově lépe vyhovoval potřebám školy a kde probíhala výuka až do roku 1871. V domě byla větší místnost pro třídu a jedna menší místnost s kuchyňkou sloužila jako byt učitele.

Nová školní budova a tím zlepšené zázemí spolu s financemi na zajištění učitele se příznivě projevilo rovněž na počtu dětí, které za výukou docházely. Zatímco v polovině 50. let 19. století to bylo pouhých 30 dětí, v roce 1865 jich už byla téměř stovka. S tím však souvisela nová potřeba větších prostor, aby netrpěla kvalita výuky.¹⁴ Tato potřeba se nakonec stala nutností, zejména poté, kdy dne 14. května 1869 vyšel říšský zákon, který mimo jiné stanovoval povinnou osmiletou školní docházku (od 6 do 14 let) a obcím ukládal povinnost zřizovat veřejné obecné školy tam, kde bylo ve vzdálenosti do 1 hodiny chůze nebo 4 kilometrů každých pět let alespoň 40 dětí, což se týkalo rovněž Dobratic.¹⁵ Z tohoto důvodu se již v roce 1869 započalo s přípravami a stavbou nové školní budovy, přičemž hlavní část prací probíhala v letech 1870 a 1871. V říjnu 1871 pak byla hotová budova posvěcena a v listopadu se v ní začalo s výukou. Budova následně sloužila škole v nezměněné podobě až do roku 1912 a nabízela byt učitele skládající se ze dvou světnic, dvě třídy, kuchyň a kabinet, různé komory a jednu malou světnici pro podučitele. Na dvoře byl postaven zděný chlév a dřevěné záchody.¹⁶ Náklady na stavbu se vyšplhaly na 3300 zlatých¹⁷ a dle školní kroniky přispěl obnosem 600 zlatých rovněž císař František Josef I.¹⁸

Zákon také určoval, že obce musí zřízené školy značnou částí nákladů vydržovat. Zejména stavbu budovy, osvětlení, topení, úklid, byt ředitele a některé další poplatky, což znamenalo, že

¹⁴SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 11 a 12.

¹⁵ Zákon také jako jeden z prvních řešil problém neomluvené absence a stanovil povinnost školských úřadů evidovat všechny děti školou povinné, aby k nedodržení školní docházky docházelo co možná nejméně. Kuzmin, Michail Nikolajevič: Vývoj školství a vzdělání v Československu. Praha 1981, s. 104–106.

¹⁶SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 13.

¹⁷SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 13.

¹⁸SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Schulchronik angelegt im Jahre 1884, inv. č. 215, s. 6.

obecní rozpočet byl nově zatížen, a ne všechny obce tyto kroky přijaly s nadšením. Platy učitelů spolu s některými dalšími výdaji pak hradily školní okresy.¹⁹ Přelom 70. a 80. let s sebou přinesl taktéž změny ve výuce. Zatímco do roku 1871 se na škole v Dobraticích, stejně jako na obdobných školách jinde vyučovalo pouze náboženství, čtení, psaní a znalost základních počtů, od tohoto roku se měly vědomosti dětí rozšířit o znalosti dalších oborů. Kromě náboženství, pravopisu, počtů, vyučovacího jazyka, to měl být přírodopis, zeměpis a dějepis, zpěv, tělocvik, ženské ruční práce a další.²⁰ Nová školní budova a zejména přísnější dohled nad školní docházkou od 70. let způsobil, že počet žáků a žaček školy výrazně vzrostl a zapříčinil opětovné přeplnování tříd. Zejména na počátku 20. století učitelé školy požadovali zřízení další třídy a nařikali si „*na vysilující práci při vyučování nadpočetního počtu žáků*“. Tato výtky se týkala hlavně početního stavu druhé třídy, ve které se v říjnu 1911 tísnilo 101 dětí a došlo tak k výraznému překročení zákonem stanovených norem.²¹

V roce 1912 se školní budova dočkala nové přestavby a pod vedením Antonína Bezděka, stavitele z Frýdku, byla rozšířena o velkou třídu, byt učitele skládající se z předsíně, kuchyně, dvou světnic a spíže, dále zde byly vybudovány sklepy, skladiště a záchody.²² Upraven byl školní dvůr a okna v původních třídách,

¹⁹ Váňová, Růžena – Rýdl, Karel – Valenta, Josef: *Výchova a vzdělání v českých dějinách*. IV. díl – 1. svazek. Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem. Praha 1992, s. 22.

²⁰ SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Schulchronik angelegt im Jahre 1884, inv. č. 215, s. 26.

²¹ SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, K. 1.

Jak úsměvně a zcela mimo celorepublikovou realitu, se pak jeví konstatování Stanislava Holubce, týkající se přeplněnosti tříd obecných škol pražské periferie, na kterých bylo dle jeho práce v jedné třídě v roce 1921 „až“ kolem 40 dětí. Ve stejném roce na trojtřídní školu v Dobraticích docházelo přes 200 dětí (viz tabulka č. 1). Holubec, Stanislav: *Lidé Periferie. Sociální postavení a každodennost pražského dělnictva v meziválečné době*. Plzeň 2009, s. 229–230.

²² SOKA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 14.

čímž byl zlepšen i systém ventilace. Přestavbu školní budovy však neiniciovala obec zcela z vlastní vůle, jak by se ze záznamů obecní kroniky zdálo, ale předcházela jí událost jiného rázu a to školní inspekce, která stav budovy shledala jako nevyhovující a v rámci seznámení obecního zastupitelstva s inspekčními závěry započala okresní školní rada své shrnutí slovy: „*Die Schule in Dobratitz liefert vielfach ein Bild der Unordnung und Mangelhaftigkeit*“. Inspekce uznala za nedostačující zejména množství učeben (dvě), které byly dle jejich mínění pro výuku v této školní obci považovány za nevyhovující. K dalším nedostatkům patřilo zastaralé vnitřní vybavení, především lavice, absence ventilace a špatné osvětlení první třídy. Školní obec byla tedy vyzvána, aby uvedené nedostatky dala co nejdříve do pořádku.²³

Pro některé členy školní obce tyto výtky nemohly být překvapením, nejen proto, že situaci ve škole museli znát, ale také proto, že sám správce školy Jan Poloch ve statistickém výkazu z 14. července 1911 označil stav školy sice za dostatečný, avšak rozměry světnic a stav školních lavic za nedostatečný. Největší slabiny viděl v absenci jedné třídy, nutnosti rekonstrukce osvětlení, pořízení nových školních lavic a dalšího vybavení, případně rekonstrukci záchodů.²⁴ Všechny tyto body byly jako nedostatky označeny také školní inspekci. Původně nadřízené školské úřady žádaly odstranění nedostatků do počátku školního roku 1912/1913.²⁵ Celková rekonstrukce školy začala již 2. července 1911,²⁶ avšak z důvodu většího rozsahu a pomalého postupu stavebních prací byla dokončena až po prázdninách roku 1913. Do té doby se vyučovalo pouze v původních dvou učebnách.²⁷

²³SOkA Frýdek-Místek, fond AOD, Školství, inv. č. 54, K. 1.

²⁴Dle jeho slov: „*zařízení záchodů pro chlapce a dívky odděleně, opatření pisodru, pořízení záclon, ventilací, nových lavic a nejnnutnějších učebních pomůcek (sázečí skříně, názorných obrazů, fysikal. přístrojů)*“. SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, K. 1.

²⁵SOkA Frýdek-Místek, fond AOD, Školství, inv. č. 54, K. 1.

²⁶SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, K. 1.

²⁷SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 14.

Školní obec se snažila již v průběhu let 1911 a 1912 alespoň částečně doplňovat školní vybavení a pořídit školní pomůcky, avšak stále nedostatečně. Pedagogický sbor si na tuto skutečnost opakovaně stěžoval s odůvodněním, že dobrotická škola je na tom z tohoto hlediska hůř, než některé jednotřídní školy v okolí. Situace zašla až tak daleko, že na jedné z porad probíhajících v roce 1914, prosazoval učitel František Hoblík uspořádání divadelního představení školních dětí, z jehož výtěžku by byly školní pomůcky zakoupeny. Situace se nezlepšila ani o dva roky později, kdy potřeba školních pomůcek narážela zejména na komplikovanou hospodářskou situaci během probíhající velké války, ve které, jak můžeme předpokládat, bylo uspokojování potřeb školy ještě méně důležité, než v dobách míru.²⁸

S příchodem republiky

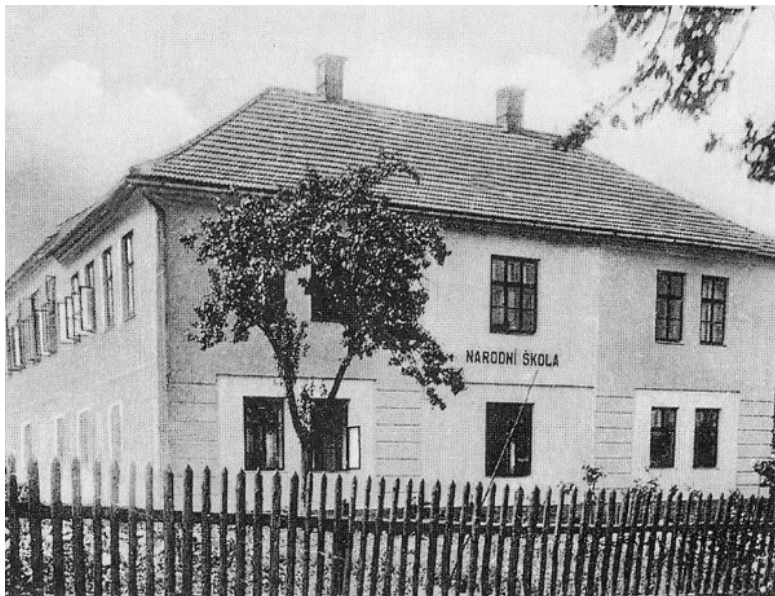
Příchod prvorepublikových let podstatně ovlivnil vyučovací náplň některých předmětů, zejména vyučování dějepisu a zeměpisu bylo uzpůsobeno změněným poměrům a potřebám nového státu. V ostatních předmětech se zpočátku vyučovalo dle schválených učebních osnov z Rakousko-Uherského období. Německý jazyk byl od školního roku 1919/1920 na obecních a měšťanských školách vytlačen do pozic nepovinného předmětu. Byl však dle statistiky mezi žactvem velmi žádan, tedy alespoň v polovině 30. let, kdy se vyučování nepovinné němčiny zúčastňovaly dvě třetiny ze všech dětí (1934/1935).²⁹ Nově byl upraven rozsah výuky náboženství a to pro římskokatolické náboženství na dvě hodiny týdně a pro augšpurské evangelické vyznání hodinu za 14 dní. Z důvodu následných stížností byl rozsah výuky augšpurského náboženství rozšířen na dvě hodiny ve čtrnácti dnech.³⁰ V roce 1922 vyšel

²⁸SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, K. 1.

²⁹SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, K. 1.

³⁰ Ve školním roce 1932/1933 docházelo do školy pouze 8 dětí „evangelického“ vyznání. SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, inv. č. 223, K. 1.

tzv. Malý školský zákon, který na obecných školách v Československé republice definoval složení povinných vyučovacích předmětů, mezi které dle nové litery zákona patřilo náboženství, občanská nauka a výchova, čtení a psaní, vyučovací jazyk, počty (aritmetika a základy geometrie), přírodopis, přírodopyt (fyzika a chemie), zeměpis a dějepis, zpěv, kreslení, tělesná výchova a ruční práce pro chlapce i dívky.³¹

Budova školy ve 20. letech 20. století.³²

Ve 20. letech byl také řešen problém nedostatečné vybavenosti školními pomůckami, které byly z velké části obnovovány, ať se

³¹ Pro srovnání Kuzmin, Michail Nikolajevič: Vývoj školství, s. 183; SOkA Frýdek-Místek, fond Základní škola Bruzovice, Kronika obecné školy 2. díl, inv. č. 2, s. 37.

³² Výřez z opublikované pohlednice. Peter, Václav: Pozdrav z Frýdecko-Místka. Frýdecko-Místko na dobových pohlednicích. Frýdek-Místek 1997, s. 16.

jednalo o učebnice, či mapy nebo obrázky, zejména pro potřeby výuky dějepisu a zeměpisu, avšak celá řada dalších pomůcek zůstala původní. Škola podporovala rovněž samostatný rozvoj žáků a to hlavně tím, že se dětem do rukou dostávaly časopisy jako Malý čtenář, Úsvit, Naše Praha, Lípa nebo Zlatá Brána, které měly jednak zvýšit zájem dětí o společenské dění v zemi, jednak rozšířit jejich obzor nad rámec stanovený výukou.³³

Do první poloviny 20. let jsou datovány obecní žádosti o přeměnění místní trojtřídní školy na čtyřtřídní. Tomuto požadavku však okresní školní rada spolu se zemskými úřady nevyhověla, a to jednak z důvodu malého počtu žactva, ale především kvůli tomu, že budova školy nedisponovala dostatečným počtem učeben.³⁴ Dalšímu rozvoji školy tady bránil jednak nedostatek místností a dle okresních školních úřadů rovněž stav stávajícího vybavení, které se opět stalo středem výtek okresního inspektora. Nadřízené úřady žádaly zejména výměnu tabulí, později svolily k natření tabulí starých, výměnu zastaralých lavic, úpravu letní tělocvičny a pořízení nového vybavení k tělocviku a hrám. Dále bylo žádáno, aby podlahy byly jednou ročně natírány olejem.³⁵ A tak ve druhé polovině 20. let dochází k obnově zbývajících zastaralého školního vybavení.

Aby se škola mohla stát oficiálně čtyřtřídní, byl v roce 1928 školní byt v přízemí přestavěn na čtvrtou třídu. Po těchto inovacích byla škola ve své rozšířené podobě zkolaudována okresním školním inspektorem a schválena ke svému účelu.³⁶ Její celkový stav

³³ SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, K. 1.

³⁴ SOKA Frýdek-Místek, fond AOD, Obecná škola – pobočka, popis budovy, inv. č. 55, K. 1.

³⁵ SOKA Frýdek-Místek, fond AOD, Školství, inv. č. 54, K. 1.

³⁶ Celkový rozsah jednotlivých úprav není znám. Zachoval se však seznam plánovaných prací jako podklad pro slezský stavební úřad a můžeme tedy předpokládat, že zásadní body tohoto seznamu byly splněny. Jelikož výstavba nové třídy proběhla na úkor služebního bytu, počítal plán s novou světnicí pro učitele. Bylo počítáno s novými okny s okenními křídly a novou učebnou. V obytné místnosti a konferenční místnosti měly být zbudovány nové podlahy a všechny místnosti měly být

byl považován za dobrý, rovněž prostory kolem školy spolu se zahradou byly upraveny dle představ inspektorů a taktéž rozsah sbírek a pomůcek byl označen za dobrý, a v rámci možností vhodně doplňovaný. Kladně byly hodnoceny vyučovací praxe učitelů a píle žactva. Vedení školy však bylo upozorněno, aby si pořídilo nové evidenční knihy pro školní inventář a taktéž, aby katalogy učitelské a žákovské knihovny byly přepsány do vázaných knih.³⁷ Celkově kladný pohled inspektorů jistě přispěl k tomu, že se v roce 1930 dobratická škola stala čtyřtřídní a v září téhož roku přibyla pobočka jako třída pátá. V červenci 1931 byla zřízena další pobočka, čímž měla škola šest tříd.³⁸ Fungovala tak s šesti třídami ve čtyřech učebnách a to až do roku 1934, kdy byla jedna třída zrušena z důvodu klesajícího počtu žactva.³⁹ Výuka ve třídách pak probíhala „polodenně“, kdy z důvodu menšího počtu místností než samotných tříd, vyučování začínalo některým dětem ráno o osmé hodině, jiným naopak ve stejné třídě v poledne.⁴⁰

V letech 1931 a 1932 došlo k rozšíření zdejšího školního obvodu o deset popisných čísel z Nižních Lhot a pět popisných čísel z Nošovic. Jednalo se o domy, nacházející se mezi potokem Říčka a dnešním vodním přivaděčem žermanické přehrady, od kterých bylo blíže do centra Dobratic než do center obcí, ke kterým správ-

vybílány. Rovněž v každé učebně, bytě a kuchyni měla být umístěna nová topná soustava (kamna, sporák v kuchyni). Plán dále počítal s úpravou záchodů, s vybudováním nové žumpy a úpravou studny. Nakolik byl tento záměr splněn, nevíme, ale jelikož byla škola v roce 1928 zkolaudována, můžeme předpokládat, že s plněním byly nadřízené školské úřady spokojeny. SOKA Frýdek-Místek, fond AOD, Obecná škola – pobočka, popis budovy, inv. č. 55, K. 1.

³⁷SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, inv. č. 223, K. 1.

³⁸Na škole tak bylo vyučováno podle osnov šestitřídních škol, přestože oficiálně byla škola čtyřtřídní. SOKA Frýdek-Místek, fond ZŠD, Organizace a činnost školy, inv. č. 223, K. 1; Archiv Základní a mateřské školy Dobratice, Školní kronika 1926/27-1936/37, s. 25.

³⁹SOKA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 82.

⁴⁰Archiv Základní a mateřské školy Dobratice, Školní kronika 1926/27-1936/37, s. 7.

ně patřily. Byl to tedy logický krok z hlediska každodenní docházky dětí, jelikož zejména v zimě byly polní cesty do Nošovic a Nižních Lhot málo schůdné. V mnoha případech tak došlo pouze k potvrzení již trvajících stavů.⁴¹

Budova školy v Dobraticích.⁴²

Ve 30. letech, přesněji v roce 1932, slavila škola 80 let své existence. Za hlavní slavnostní den byl určen 12. červen, ale již v březnu proběhlo divadelní představení a v květnu žákovská akademie jako součást oslav tohoto výročí. V den hlavní oslavy byla

⁴¹SOKA Frýdek-Místek, fond AOD, Školství, inv. č. 54, K. 1. Některé děti z obcí mimo vymezený obvod docházely do školy v Dobraticích od jejího vzniku. Již ve školním roce 1876/1877 jich bylo 14, nejčastěji z Vyšních Lhot, z Tošanovic (obou) a Vojkovic. SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, k. 1.

⁴²Přesná datace není známa. V rámci evidence okresního archivu je uvedeno rozmezí let 1918-1938. Oproti obrázku č. 1, již na této fotografii kolem školy nestojí dřevěné oplocení (viz Obrázek č. 1), ale patrně železný plot. Bude se tedy jednat o fotografii z 30. let nebo z let následujících. SOKA Frýdek-Místek, fond Sbírka fotografií, fotonegativů a filmů, sign. F116/069.

budova školy slavnostně vyzdobena a osvětlena. Slavnostní odpoledne začalo ve 13 hodin hudebním koncertem, který trval hodinu. Poté již byli ve škole shromážděni rodiče s dětmi, členové obecního zastupitelstva, místní školní rady a další občané, kteří tak byli součástí průvodu směřujícího na „výletišťe na farské louce“. Zde žáci předvedli tělocvičné a taneční vystoupení, dívky čtvrté třídy zatančily tanec „Českou besedu“. Součástí slavnosti byly rovněž proslovy některých osobností, jako byl starosta obce Ferdinand Baran, předseda místní školní rady a učitel Karel Chovanec, kteří připomněli význam školy pro obec a náhled k dějinám ústavu přednesl řídící učitel Jan Poloch.⁴³

Přestože se v prvorepublikovém období měnil počet tříd školy, neznamenal to vždy zásadní pokles nebo přírůstek žactva. Z tabulky č. 1 je patrné, že po zavedení změn v organizaci obecního školství z přelomu 60. a 70. let 19. století se počet žáků zvýšil a na školu docházelo více než 200 dětí. V první polovině 20. let 20. století nastává početní pokles žactva, přibližně o sto dětí, pravděpodobně z důvodů snížené sňatečnosti a porodnosti v důsledku válečných let.⁴⁴ Ve druhé polovině 20. let se počet dětí na škole opět zvyšuje a jejich množství se přibližuje maximu z počátku 20. století. Když tuto statistiku porovnáme s rozvojem školy z hlediska rozšiřování prostor, vybavenosti školních pomůcek a především žádostmi o rozšíření školy, je patrné, že rozšiřování školy z hlediska vnitřního prostoru bylo od počátku 20. let 20. století spíše motivováno snahou po zvýšení úrovně výuky a prestiže školy, než z nutnosti, kterou by si vyžádal zvyšující se počet dětí ve školních lavicích.⁴⁵

⁴³Pro srovnání viz SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, K. 1; SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 86–87.

⁴⁴Fialová, Ludmila a kol.: Dějiny obyvatelstva českých zemí. Praha 1996, s. 314–315.

⁴⁵SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, K. 1. Pro poznání početního stavu žactva je možné využít rovněž školní matriku z let 1875–1914. V tomto příspěvku však využita nebyla a to proto, že obsahuje pouze počty dětí z Dobratic, Bukovic a Šprochovic, ale ne počty příškolených dětí z jiných obcí (viz školní

Tabulka č. 1: Počty dětí na škole v Dobratčích.⁴⁶

Ročník	Děti
1852	30
1865	95
1876/1877	230
1909/1910	230
1910/1911	220
1911/1912	213
1912/1913	202
1921/1922	210
1924/1925	160
1925/1926	124
1926/1927	129

Ročník	Děti
1927/1928	152
1928/1929	163
1929/1930	172
1930/1931	202
1931/1932	227
1932/1933	221
1933/1934	212
1934/1935	193
1935/1936	191
1936/1937	185
1937/1938	173

rok 1876/1877 v porovnání školní statistiky a školní matriky). SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Školní matrika, inv. č. 204.

⁴⁶ Jedná se o přibližné počty (hlavně pro období před školním rokem 1926/1927). K některým letům existují různé početní záznamy, lišící se přibližně o deset dětí, zřejmě z toho důvodu, jestli údaje pocházely pro začátek nebo konec školního roku (což vždy nešlo zjistit) a zda byly počítány rovněž děti z přiškolených popisných čísel jiných obcí. Údaje pro léta 1852 a 1865 pocházejí z kroniky obce, a přestože je pravděpodobné, že se jedná o údaje pro školní rok 1852/1853 a 1865/1866, není to z kronikářských záznamů zřejmé. SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, K. 1; Zemský archiv Opava, fond Slezská matice osvěty lidové Slezská Ostrava, Korespondence, inv. č. 473, K. 69; SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 12; Archiv Základní a mateřské školy Dobruška, Školní kronika 1926/27-1936/37.

Pro školní rok 1876/1877 můžeme rekonstruovat, jakým poměrem byly v rámci dobratické školní obce svými dětmi zastoupeny jednotlivé správní obce. Z 230 dětí školní obce bylo 127 z Dobrušky, 51 z Bukovic, 38 ze Šprochovic a 14 z jiných obcí, nejčastěji z Vyšních Lhot, Vojkovic a obou Tošanovic. SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, K. 1.

Po roce 1938

Po polském záboru Těšínska na podzim roku 1938 přišly ruku v ruce se změnami správními taktéž změny ve výuce. Došlo k likvidaci českého školství a jedinou úřední řečí byla vyhlášena polština.⁴⁷ To se odrazilo rovněž v jazykové výuce na škole v Dobraticích. Česká škola byla zrušena,⁴⁸ resp. přeměněna na polskou, také v místním kostele se sloužily mše v polském jazyce. Zpočátku představitelé školní obce doufali v ponechání jazykově české výuky v obci, avšak v prosinci bylo české vyučování definitivně zastaveno.⁴⁹ Následkem tohoto kroku se z obce odstěhovali někteří učitelé, kteří zde v naději na možnost výuky v českém jazyce ještě setrvali.⁵⁰ K další změně došlo po německém obsazení Dobratic 1. září 1939. Polské nápisy zmizely, nahradily je německé, a jelikož obec spolu s dalším územím okupovaným Poláky byla připojena k Německu,⁵¹ měla být dobratická škola tentokráte školou německou. Komplikací tohoto záměru byl nedostatek německy mluvících učitelů, kterých se nedostávalo, jelikož válečné záměry Německé říše odčerpávaly německý mužský potenciál. Následkem toho existovala škola v Dobraticích pouze jako dvoutřídní a učitelé se často střídali. Nejdéle zde setrval učitel Ervin Pitsch s manželkou a pěti dětmi. Během jeho úřadování proběhla ve škole mírná přestavba budovy, která spočívala v rozdělení učebny třetí třídy zdí, čím byl vytvořen prostor pro nový kabinet. Rovněž byty v přízemí byly spojeny v jeden byt větší, který řídící učitel následně s rodinou používal. Pozdější kronikář obce na něj rozhodně nevzpomínal ve zlém a v 50. letech o něm napsal: „*nebyl udavačem a slídičem, hleděl si víc školy a své rodiny*“. Stejně hodnocení

⁴⁷Borák, Mečislav – Gawrecki, Dan (Eds.): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava – Praha 1992, s. 103.

⁴⁸SOkA Frýdek-Místek, fond Místní národní výbor Dobratice, Školství, inv. č. 22, K. 1.

⁴⁹SOkA Frýdek-Místek, DROBIŠ, Dominik: *Přehled vývoje školství okresu Frýdek-Místek (rukopis)*, II. část, s. 16.

⁵⁰SOkA Frýdek-Místek, fond Místní národní výbor Dobratice, *Kronika obce* 1. díl, s. 95.

⁵¹Borák, Mečislav – Gawrecki, Dan (Eds.): *Nástin*, s. 106.

však nesklidila jeho žena, která, poté co E. Pitsch v roce 1944 narukoval do německé armády, školu vedla sama. V obecní kronice je líčena jako fanatická Němka, nepřátelská vůči všemu neněmeckému.⁵² Ervin Pitsch ve válce pravděpodobně padl, jelikož se obecní kronika zmiňuje, že v lednu roku 1945 se z obce odstěhovala vdova po řídícím učiteli. Od té doby se ve škole do konce války nevyučovalo.⁵³ V období druhé světové války byla v obci rovněž zřízena německá mateřská škola.⁵⁴

Školský život se opětovně probudil až po osvobození. Správou trojtřídní školy s pátým až osmým postupovým ročníkem, která byla oficiálně obnovena 1. června 1945,⁵⁵ byl pověřen navrátilivší se Karel Chovanec, jenž po dobu války vyučoval v Kunčičkách u Bašky. V lednu 1946 začala opět fungovat obnovená místní školní rada. Na německou mateřskou školu nepřímo navázala poválečná mateřská škola česká, nad kterou měl dohled rovněž Karel Chovanec.⁵⁶ Můžeme předpokládat, že školní budova musela být po osvobození alespoň mírně opravována, jelikož obec při poválečných přihláškách válečných škod nahlásila škodu 10 000 K na obecní škole. Jako důvod byla uvedena „okupace armády“ ze 4. května 1945, tedy toho dne, kdy Dobratice „prošla“ frontou.⁵⁷

Systém obecní malotřídky a problematika školní docházky

Místní škola jako valná většina venkovských obecních škol fungovala v podobě tzv. malotřídky. Práce na takovém typu školy byla náročná především pro učitele, který se musel spoléhat na

⁵²Je třeba mít na paměti, že se jedná o formulaci obecního kronikáře, která mohla být ovlivněna subjektivními pocity. SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 102.

⁵³TAMTÉŽ, s. 107.

⁵⁴TAMTÉŽ, s. 103.

⁵⁵SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Školství, inv. č. 22, k. 1.

⁵⁶SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 120.

⁵⁷SOkA Karviná, fond Okresní národní výbor Český Těšín, Přihlášky válečných škod obcí Dobratice, inv. č. 223, k. 524; SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 107.

jistou samostatnost žáků, a to z toho důvodu, že v jedné třídě byly často děti několika ročníků. Pokud se jednalo o malotřídku v podobě školy jednotřídní, byla pozornost učitele zaměřena především na vzdělávání nejnižších ročníků, kterým bylo potřeba vštípit základní učivo. Problémem tak bylo, že někteří žáci vyšších ročníků se učili stejné učivo vícekrát.⁵⁸ Jak taková „malotřídní“ škola v systému osmileté školní docházky fungovala, nejlépe pochopíme z tabulky č. 2, která předkládá rozložení žactva v jednotlivých učebnách (třídách) pro školní rok 1925/1926, kdy v rámci první třídy, byly vedeny děti prvního, druhého a třetího ročníku, v rámci třídy druhé to byly děti čtvrtého a pátého postupového ročníku a ve třídě třetí zbylé tři ročníky. Poté, kdy se škola stala čtyřtřídní, se v první třídě učily děti prvního ročníku, ve třídě druhé děti druhého a třetího ročníku, ve třídě třetí děti čtvrtého a pátého ročníku a ve třídě čtvrté děti ostatních ročníků.⁵⁹

Tabulka č. 2: Rozložení žactva do tříd, ročníků a oddělení ve školním roce 1925/1926.⁶⁰

Třída	Oddělení	Školní stupně (ročníky)								Součet žactva	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	v odděleních	ve třídách
I.	1.	9	1							10	40
	2.		16	14						30	
II.	1.				22					22	44
	2.					22				22	
III.	1.						17			17	35

⁵⁸ V případech jednotřídních škol se tak v jedné místnosti vyučovaly děti 1. – 8. ročníku. Váňová, Růžena – Rýdl, Karel – Valenta, Josef: Výchova a vzdělání, s. 38, 39.

⁵⁹ SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, k. 1.

⁶⁰ Tabulka předkládá pouze děti, jejichž rodiče mají ve školní obci trvalé bydliště a jsou československými státními příslušníky. SOKA FM, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, k. 1.

	2.						7	11	18	
--	----	--	--	--	--	--	---	----	----	--

Jistým problémem nižšího obecného školství byla školní docházka. Než v polovině 19. století vznikla škola v Dobraticích, musely místní děti docházet na školy v okolí. Jelikož kontrola školní docházky v podstatě neexistovala, bylo její plnění minimální, zejména pro děti ze vzdálenějších oblastí a můžeme předpokládat, že v zimních měsících z důvodu špatného počasí, a naopak také v létě v době polních prací byla docházka téměř nulová. Dle kroniky obce Dobratice mělo na konci 30. let 19. století na školu v Domaslavicích docházet přes 500 dětí z různých obcí, avšak reálně do školy docházelo pouze asi 134 dětí. Docházka dětí z okolních obcí byla tedy rovněž podprůměrná.⁶¹

Vznik školy v Dobraticích tak umožnil snadnější přístup k nejnižší formě vzdělání, tedy výuce náboženství, čtení, psaní a počtů. Přesto i v dalších letech byla školní docházka malá a v podstatě se jednalo z hlediska zákonných možností o neřešitelný problém. Změna nastala až vydáním školského zákona z roku 1869, který zpřísnil dohled nad povinnou školní docházkou dětí. Všechny školou povinné děti měly být nově evidovány a rodičům „záškoláků“ hrozila peněžní pokuta, případně také možnost zbavení rodičovských práv. Následkem toho se návštěvnost školy zvýšila, přesto zde tento nešvar ve větším měřítku přetrvával až do poloviny 20. let 20. století. Do této doby byl řešen téměř na všech poradách pedagogického sboru, ze kterých se nám zachovaly protokoly. Na jedné z nich v březnu 1911 padl návrh, aby rodiče, kteří nedohlíželi na pravidelnou školní docházku svých dětí, byli předvoláni před okresní školní radu k potrestání. Zejména v zimních měsících školního roku 1910/1911 byla školní docházka nízká, ve třídě 1. A dokonce pouhých 62%. Nejvyšší docházkou pak byla 77% účast ve výuce ve třídě 1. B. Největším problémem ale nebyla samotná zameškaná školní docházka, přestože byla kritická, ale fakt, že ve všech třídách byla z více než 10 % neomluvena. O měsíc později v dubnu 1911 si učitel Antonín Lange stěžo-

⁶¹Pro srovnání SOKa Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 10; SOKa Frýdek-Místek, Drobiš, Dominik: Přehled, II. část, s. 16.

val, že až na pár výjimek nebyli rodiče záškoláků potrestáni, přesto uvedená docházka, pravděpodobně za období dělicí obě schůze, byla již lepší a to v různých třídách od 83,5 % do 95 %. Taktéž v dalších měsících se docházka zvýšila v průměru na hodnotu kolem 85 %. Velmi špatná návštěva školy v tomto období byla terčem kritiky učitelů, kteří pro zimní měsíce předpokládali zlepšení školní docházky oproti letním měsícům, kdy byly děti více využívány pro práce v hospodářství. Za pravdu jim dávají údaje pro letní měsíce, kdy II. třída měla celých 22 % neomluvené zameškané školní docházky. Rovněž nízká byla docházka v některých měsících dalších let, například v listopadu 1913 se jednalo o podprůměrných 65,5 %. Ani v pozdějších letech nedošlo ke zlepšení situace, a to hlavně z důvodu probíhajících válečných událostí z let 1914-1918, které školní docházku opět výrazně snížily. Neblahý vliv na výuku v tomto období mělo časté střídání učitelů, nepravidelnosti ve výuce, následkem čehož zůstávalo velké množství dětí v nižších ročnících a dále nepostupovalo. Taktéž špatná hospodářská situace a válečné odvody nebyly v místní školní obci ku prospěchu, o čemž svědčí žádosti o zproštění dětí školní docházky.⁶² Nejčastějším důvodem ze strany rodičů byla uváděna tíživá sociální situace v rodině, zejména pak po odchodech otců, kteří narukovali do armády a výživu často početných dětí musely obstarávat matky, případně právě nejstarší sourozenci. Pokud i oni byli odvedeni, zbyly povinnosti v hospodářství na těch mladších. Špatná finanční situace v některých rodinách tak přerušila studijní povinnosti i sedmi dětem, jejichž celkový prospěch byl ohodnocen známkou velmi dobrý.⁶³

Přestože po vzniku republiky si pedagogický sbor v rámci osvětově budovatelské euforie ve prospěch nového státu dal za úkol co nejvíce omezit rodiči tolerované záškoláctví, byla návštěva školy stále nízká. Zejména v září a říjnu 1920 dosahovala u dětí třetí třídy pouze na hodnoty 59,7 % a 67,7 %. U dětí nižších tříd byla

⁶²SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, k. 1.

⁶³SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy – školní statistika, inv. č. 223, k. 1.

znatelně lepší (např. I. A. v září 95,6 %, v říjnu 88,8 %) a tak zde můžeme jako důvod záškoláctví spatřovat opět pracovní povinnosti dětí v domácím hospodářství.

Následkem těchto nepříznivých čísel se pedagogický sbor školy rozhodl nejprve pro osobní domluvu rodičům záškoláků, poté byl zaveden systém napomínacích lístků, následován předvoláním a udělením důtky. Tyto kroky pravděpodobně slavily úspěch, jelikož ve školním roce 1921/1922 se škola mohla pochlubit příznivějšími čísly a to v průměru splněnou docházkou kolem 87 % u dětí první až třetí třídy, pouze u žáků čtvrté třídy byla docházka nižší (76%). Celkově se i v dalších letech školní docházka zvolna zlepšovala a také v nejvyšších ročnících často přesahovala hodnotu 80 %, a to i v měsících, kdy probíhaly „polní práce“. Přesto se objevovaly důvody pro absenci některých žáků, které se snažili pochopit i učitelé školy. Jednalo se o nepřízně počasí, zejména kruté zimy a velké přívaly sněhu, které znesnadňovaly každodenní docházení do školy především menším dětem ze vzdálenějších usedlostí a chalup. S výjimkou těchto „kalamitních“ období byla docházka v meziválečném období i v zimních měsících dobrá, více než 90%. Školní docházka se tak v průběhu 20. a 30. let zlepšila přibližně o 20 % oproti období před rokem 1918.⁶⁴

Zapojení dětí do společenských aktivit školy nad rámec stanovený výukou

K životu školy patřilo rovněž její zapojení do společenských akcí v obci, a tak součástí každodenního docházení dětí do školy nebyly pouze učební povinnosti. Školní děti se účastnily mnohých oslav, například každoročně byl slaven 28. říjen jako celostátní svátek, připomínaly se narozeniny prezidenta republiky nebo výročí spojená s významnými osobnostmi především českých dějin, jako byly například narozeniny Bedřicha Smetany, sté výročí narození Miroslava Tyrše aj. Školní rok býval zakončen dětskými radovánkami. Při těchto příležitostech byly děti náležitě poučeny

⁶⁴SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, K. 1.

o významu jednotlivých oslavovaných dní, recitovaly se básně a zpívaly písně včetně státní hymny. Někdy byla předvedena i tělocvičná představení.⁶⁵ Jako součást prezentace školy byly pořádány školní akademie, na kterých děti vystavovaly své výtvary ať už kreslířské, nebo z předmětu „Ruční práce“, doplněné tělocvičnými čísly, tancem, zpěvem a hudbou rovněž v jejich podání. Důležitou roli v životě obce hrála otázka víry. Na škole bylo vyučováno náboženství jak evangelického, tak také většinově katolického vyznání, v rámci něhož se děti až do roku 1936 každodenně s vyučujícím modlily. Rovněž bohoslužby byly součástí všech důležitějších školních a obecních oslav, zahajovaly a ukončovaly školního rok.⁶⁶

Do společenského života obce se žáci a žačky zapojovali rovněž formou různých žákovských besídek, například ke dni matek, nebo veřejnými divadelními představeními. Především v meziválečném období proběhla celá řada divadelních představení školních dětí s příznačnými dětskými tituly, jako byly: Dráteníček, Hastrman, Krakonošská medicína, Jurkův lék, Pasačka z Lurd, Zakletá princezna Zlatovláska, Zázračné boty nebo Kurážná Káča, která byla hrána 13. března 1932 u příležitosti výročí březnových narozenin prezidenta republiky. Svá veřejná představení děti hrály zejména v hostinci Františka Krygla v Bukovicích, případně v hostinci Roberta Sobka v centru Dobratice.⁶⁷ Divadelní představení byla sehrávána někdy až dvakrát za sebou, jednou pro školní děti nejen z Dobratice, ale také ze škol v Dolních Tošanovicích, Vyšních Lhotách a Vojkovicích a jednou pro dospělou populaci v obci.⁶⁸ Taktéž filmová představení v kině „Slavia“ v Dobré sloužila jako podpůr-

⁶⁵SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, inv. č. 223, k. 1; SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 83.

⁶⁶Archiv Základní a mateřské školy Dobratice, Školní kronika 1926/27-1936/37; David Pandur: Z dějin farnosti Dobratice. Dobratice 2012, s. 52.

⁶⁷SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, inv. č. 223, k. 1.

⁶⁸Archiv Základní a mateřské školy Dobratice, Školní kronika 1926/27-1936/37, s. 4.

ný výchovný prostředek.⁶⁹ V rámci vlastivědných výletů děti v různých letech absolvovaly výstupy na Prašivou, Ondřejník, Skalku a jiné vrcholy v Beskydech, případně vykonávaly ozdravné vycházky do okolní přírody. Lepší zprostředkování historie měly přinést zájezdy na Hukvaldy a na Štrambersk.⁷⁰ Pro děti vyšších ročníků byly pořádány zájezdy do vzdálenějších oblastí, například na Slovensko.⁷¹

Závěr

Dobratická škola od počátku vzniku plnila svůj účel, kterým byla zejména výchovná práce orientována na zbožnost, mravnost a poslušnost, tedy na výchovu občana rakouského státu. Později byla učební náplň rozšířena a po roce 1918 upravena pro potřeby nové republiky s větším důrazem na národní výchovu a demokratizaci školské výuky.⁷² Toho bylo na škole v Dobratících úspěšně dosaženo z hlediska kvality školní výuky a celkového charakteru vzdělávání školních dětí, a to jednak na základě vyšší školní docházky a jednak zapojením dětí do podpůrných vzdělávacích a kulturních projektů v obci.

Ačkoli byla obecná škola jedinou vzdělávací institucí v obci, mohly děti po jejím absolvování docházet na měšťanské školy a poté případně na další vzdělávací instituce. V prvorepublikovém období byla nejbližší „měšťanka“ v Hnojníku (v roce 1925 17 dětí z Dobratic), kde rovněž sídlila živnostenská škola (dva učni z Dobratic v roce 1926),⁷³ nebo měšťanská škola ve Frýdku (v roce

⁶⁹ Snímky „Psohlavci“, „Rumunsko“, „Děti štěstím rodiny“, „Alpští veličání“. SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, k. 1.

⁷⁰ SOKA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, k. 1.

⁷¹ Archiv Základní a mateřské školy Dobratice, Školní kronika 1926/27-1936/37, s. 4.

⁷² Váňová, Růžena – Rýdl, Karel – Valenta, Josef: *Výchova*, s. 22 a 99.

⁷³ SOKA Frýdek-Místek, fond AOD, Školství, inv. č. 54, k. 1.

1920 sedm žáků a žaček z Dobratic).⁷⁴ Nadaní jedinci z obce studovali také na gymnáziích, do roku 1914 zejména na německém gymnáziu v Těšíně, poté především na českých gymnáziích v Místku a Českém Těšíně. Dle obecní kroniky měla škola své „absolventy“ také na vyšší hospodářské škole v Českém Těšíně, na sociální a zdravotnické škole v témže městě nebo na lesnické škole v Hranicích. Opravdu nadaní jedinci studovali na vysoké škole, do roku 1914 se jednalo zejména o studia filozofie a především teologie na bohosloveckých fakultách, po vzniku republiky také o studia dalších oborů.⁷⁵

Na škole v Dobraticích za dobu její existence vyučovala celá řada vyučujících. Prvním z nich byl Karel Barabáš, kterého do roku 1938 následovalo kolem čtyř desítek jeho kolegů, přičemž většina z nich na škole vyučovala pouze krátce. Byli však i takoví, kteří se o rozvoj a vedení školy zasloužili v daleko větší míře. Na prvním místě to byl Jan Poloch, pozdější řídící učitel, starosta obce a její první kronikář, který na škole působil od roku 1903. Zdárně mu od roku 1922 sekundoval a později jako řídící učitel školu vedl Karel Chovanec. Dlouhá léta zde působila rovněž jeho choť Františka Chovancová. Vysokou autoritou i mezi školními dětmi ve značně religiózní obci disponovali učitelé náboženství, předně místní římskokatolický farář Jan Foldyna, který se stejně jako výše zmíněné „osobnosti“ značnou mírou angažoval ve společenském životě obce a celkové osvětě žactva.⁷⁶

V dějinách školy v Dobraticích se musel pedagogický sbor potýkat zejména do poloviny 20. let se dvěma základními problémy. Jedním z nich byla nízká docházka školou povinných dětí, především u vyšších ročníků, a druhým pak byl stav školní budovy, kte-

⁷⁴SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, k. 1.

⁷⁵SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 41–42 a 161.

⁷⁶SOkA Frýdek-Místek, fond MNVD, Kronika obce 1. díl, s. 8 a 13–15; SOkA Frýdek-Místek, fond ZDŠD, Schulchronik angelegt im Jahre 1884, inv. č. 215, s. 26 a 92; Archiv Základní a mateřské školy Dobratice, Školní kronika 1926/27–1936/37; SOkA F-M, fond ZDŠD, Organizace a činnost školy, Zápisy pedagogických porad, inv. č. 223, k. 1.

rý se stal záminkou několikerých výtek školních inspektorů. Bylo by však mylné se domnívat, že se jednalo o specifika sledované školy. Právě naopak, obdobné problémy řešili i další pedagogové obecných škol v širším okolí. Dle mého názoru byla situace taková, že pokud nadřízené úřady na školní obce nevyvíjely prostřednictvím školních inspekcí nátlak, tak obce svůj rozpočet investicemi do škol pokud možno nezatěžovaly. Z tohoto pohledu byla škola v Dobraticích jen jednou z mnoha, a proto v osudech této nižší školské instituce můžeme spatřovat problémy charakteristické pro venkovské obecné školství jako celek.⁷⁷

⁷⁷ Pro srovnání například SOKA Frýdek-Místek, fond Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Morávka-Lůčka. Kronika obecné školy 1. díl, inv. č. 1. Také Silvie Křístková ve svém příspěvku k Obecné dívčí škole v Brušperku poukazuje na obdobné problémy se stavem školní budovy. Křístková, Silvie: Obecná dívčí škola v Brušperku. Příspěvek k dějinám školského zákonodárství. In: Sborník státního okresního archivu Frýdek-Místek 11, Frýdek-Místek 2010, s. 33-34.